

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Клінічна психологія

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Код та назва спеціальності, галузь знань	С4 Психологія С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Тип та назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Психологія»
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова компонента (ОК-13)
Курс, семестр викладання	2 курс, 3 семестр
Трудомісткість навчальної дисципліни	8 кредитів ЄКТС (240 академічних годин), з них: денна (очна) форма навчання: лекц. – 32 год., практ. зан. – 56 год., самост. роб. – 152 год.; заочна форма навчання: лекц. – 18 год., практ. зан. – 22 год., самост. роб. – 200 год.
Мова викладання	Українська
Кафедра	Кіберпсихології та реабілітації
Факультет	Бізнесу та соціальних комунікацій

Розробники / викладачі

БОЖУК Олена Анатоліївна
доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації,
кандидат медичних наук

Е-mail: psychological.pharmacy@gmail.com
Тел.: +380634188150

Консультації: щовівторка з 14³⁰ до 15³⁰ год.,
каб. 107 (головний корпус)

Загальна інформація про дисципліну

Мета дисципліни	формування у здобувачів освіти системи базових знань про психічні аспекти здоров'я та хвороби, ґрунтуючись на концептуальних засадах клінічної психології та її міждисциплінарних зв'язках з психофізіологією, нейропсихологією, патопсихологією, а також розвиток умінь/навичок працювати в міждисциплінарних командах у сфері охорони здоров'я, зокрема здійснювати діагностику психічного здоров'я, розробляти і проводити психологічну корекцію (психотерапія), реабілітацію пацієнтів та їхню соціально-психологічну адаптацію в суспільстві.
Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна	ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. СК-1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК-3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК-8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). СК-9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
Програмні результати навчання	ПРН-1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПРН-2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПРН-5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. ПРН-6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження. ПРН-7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. ПРН-11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій. ПРН-12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Генеза клінічної психології	Предмет, об'єкт, мета та завдання клінічної психології. Теоретичні підходи, концептуальні засади та методологічні принципи клінічної психології. Місце клінічної психології в сучасній міждисциплінарній системі психологічної наукової галузі (співвідношення з психіатрією, психосоматикою, психофізіологією, нейропсихологією, медичною психологією та ін.). Критерії здоров'я ВООЗ. Методи визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини. Роль клінічного психолога у діагностичному, лікувальному і реабілітаційному процесах
--	--

Тема 2. Психофізіологічні та нейропсихологічні аспекти у клінічній психології	<i>Центральна нервова система.</i> Будова і розвиток нервової системи. Центральна і периферична нервова системи. Будова і функції спинного мозку. Області іннервації спинномозкових нервів. Головний мозок. Стовбур мозку. Ретикулярна формація. Мозочок. Проміжний мозок. Лімбічна система. Зв'язок між головним і спинним мозком. Будова і функція соматичної та вегетативної нервової системи. Психофізіологія сенсорних процесів. Методи психофізіологічного дослідження у клінічній психології (EEG, EMG, GSR, нейровізуалізація тощо). <i>Нейропсихологія у вимірах клінічної психології.</i> Теоретичні засади нейропсихології (О.Лурія, Є.Хомська та ін.). Принципи системно-динамічної локалізації вищих психічних функцій. Локалізаційні синдроми: фронтальні, лобові; тім'яні, скроневі, потиличні ураження. Розлади як наслідки конкретних локальних мозкових уражень (пухлина, інсульт, ЧМТ, демієлінізація, епілептичний вогнищевий процес тощо). Аналізаторні розлади: агнозії, апраксії, афазії, алексія/аграфія/акалькулія – класифікація, клінічні прояви, диференціальна діагностика. Порушення пам'яті: амнестичний синдром при ураженнях гіпокампу, фіксаційна амнезія при синдромі Корсакова, модально-специфічні порушення пам'яті. Порушення уваги: модально-неспецифічні розлади (лобові), модально-специфічні (тім'яно-потиличні). Порушення мислення: порушення довільної регуляції, інтелектуальні персеверації, інертність мислення при лобових ураженнях. Емоційно-особистісні зміни: апатико-абулічний синдром, ейфорія, агресивність, «лобова недостатність». Поведінкові прояви: порушення довільної регуляції дій, імпульсивність, зміна соціальних норм поведінки. <i>Нейропсихологічна діагностика:</i> проби Лурії, тестові батареї нейропсихологічних досліджень, принципи інтерпретації, організація спостереження, складання нейропсихологічного звіту. <i>Психологічна реабілітація при локальних ураженнях мозку.</i> Принципи відновлення. Когнітивна реабілітація. Компенсаторні стратегії. Міждисциплінарність та командна робота.
Тема 3. Патопсихологічні синдроми та клінічні прояви психічних розладів	Поняття норми та патології психічної діяльності, принципи синдромного аналізу та феноменологічного опису психічних порушень. Класифікації психічних розладів (DSM-5, ICD-11): структура, критерії, диференціальна діагностика. <i>Синдромний підхід:</i> як читати «симптомокомплекс». Шизофренічні й психотичні синдроми: феноменологія, формування маячення і галюцинацій; соматичний делірій. Афективні розлади та тривожно-фобічні синдроми: клінічні маркери, коморбідність, ризики. Неврологічні/органічні синдроми в межах патопсихології (деменція, делірія). <i>Порушення психічних процесів:</i> сприймання, мислення, пам'ять, увага, воля, емоції. Порушення сприймання: ілюзії, галюцинації, парейдолії, дереалізація, деперсоналізація. Порушення мислення: за темпом (прискорення, уповільнення тощо), за змістом (надцінні ідеї, маячення тощо), за структурою (розірваність, символізм, резонерство тощо). Порушення пам'яті: гіпомнезія, амнезія, парамнезії (псевдоремінісценції, конфабуляції). Порушення емоцій: гіпер- і гіпотимія, емоційна лабільність, неадекватність емоцій. Порушення волі: абулія, гіпербулія, негативізм, кататонічний ступор тощо. <i>Поведінкові розлади:</i> імпульсивність, obsesивно-компульсивні, харчові, адикції, розлади сексуального характеру.
Тема 4. Психологія термінальних станів, аддикцій та суїцидальної поведінки	<i>Психологія термінальних станів.</i> Ключові аспекти психології термінальних станів: преагонія; агонія; клінічна смерть. Психологічні прояви термінальних станів: зміна свідомості; втрата зв'язку з реальністю; загальмованість. Проблема евтаназія: за і проти. Допомога вмираючому хворому, як альтернатива евтаназії. <i>Психологія адикцій.</i> Адикція як форма девіантної поведінки. Види адикцій та особливості їх прояву: хімічні (субстанціональні, фізичні) та поведінкові (несубстанціональні, психологічні). Психологічні механізми адиктивної поведінки. Профілактика та реабілітація адиктивної поведінки.

	<i>Психологічні аспекти суїцидальної поведінки.</i> Профілактика і раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій. Суїцид, мотиви і цілі. Різновиди суїцидальної поведінки: «протест», «уникнення», «заклик», «самопокарання», «відмова». Роль соціальних служб, служби довіри у своєчасному виявленні суїцидальних думок та намірів. Особливості суїцидальної поведінки у хворих в онкології, на СНІД, при вроджених та набутих фізичних дефектах.
Тема 5. Психологія лікувального процесу, тріада «лікар-родичі-пацієнт»	Психологічні моделі взаємодії лікар-пацієнт (біомедична, партнерська, клієнтоцентрована). Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комунікація у вимірах: «ідеальний лікар», «ідеальна медична сестра», «ідеальні родичі» та «ідеальний пацієнт». Медична деонтологія. Інформована згода хворого. Інформування хворого про діагноз. Значення психологічної установки хворого. Клініко-психологічна практика: інтерв'ю, складання висновку, етичні аспекти, алгоритми дій при критичних станах.

Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

Інтерактивні	▪ Наочно-демонстраційні дидактичні комплекси до тем, що вивчаються в межах дисципліни (схеми, таблиці, зображення, фотографії; відеоролики тощо). Відповіді на запитання і опитування думок здобувачів освіти (дискусії, дебати, полеміки). Аналіз історій і ситуацій – методи «Кейс-стаді», «Мозковий штурм», тощо.
Практичні	▪ Вправи. Різні практичні завдання, які застосовуються на будь-якому етапі навчального процесу і допомагають задіювати інтелектуальні, комунікативні та пошукові здібності здобувачів освіти. Вони можуть включати відповіді на запитання, розв'язання задач, виправлення помилок, складання порівняльних таблиць, графіків і т.п. Творчі роботи. Мета таких робіт – розвиток творчого мислення, ерудиції, логіки.
Методи дистанційного навчання	▪ Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок здобувачів освіти з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle, Google Meet та ін. Онлайн дискусії; Індивідуальне і групове консультування (викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання). Квізи (проведення бліц-опитування із застосуванням Google Форм) тощо.

Стратегія оцінювання результатів навчання

Змістовий контент результатів навчання з дисципліни	Результати навчання з даної дисципліни, які здобувач освіти може продемонструвати та які можна ідентифікувати, оцінити і виміряти, розглядаються у вимірах 6 рівня Національної рамки кваліфікацій, що відповідає першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, а саме: Знання – базових понять клінічної психології, типів психічних розладів, основ психодіагностики, психокорекції та психотерапії; принципів роботи у клінічних та реабілітаційних умовах. Уміння/навички – діагностувати та класифікувати реакції хворого на хворобу, надавати психологічну допомогу, використовувати методи кризового втручання, розробляти стратегії підтримки в індивідуальній та груповій роботі для всіх з тріади лікар-родичі-пацієнт. Комунікація – ефективно та емпатійно взаємодіяти з клієнтами, співпрацювати з фахівцями суміжних сфер, дотримуватися етичних норм у професійній комунікації.
--	---

	Відповідальність та автономія – приймати самостійні рішення у клінічних ситуаціях, нести відповідальність за якість наданої допомоги, дотримуватися професійних стандартів, здійснювати саморефлексію та професійний розвиток.
Критерії оцінювання	Академічні успіхи здобувачів освіти в межах даної дисципліни оцінюються за бально-рейтинговою шкалою (максимальна кількість – 100 балів), що прийнята в ДУІТЗ, з обов’язковим переведенням кількості балів в оцінки за національною шкалою та за шкалою ECTS. Відмінно (A) – від 90 до 100 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі або не менше 90% завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. Дуже добре (B) – від 82 до 89 балів – здобувач досить повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу. Однак під час викладання деяких питань допускаються при цьому окремі несуттєві неточності. Правильно вирішив 82-89% письмових завдань. Добре (C) – від 74 до 81 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу. Однак під час викладання деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 74-81% письмових завдань. Задовільно (D) – від 64 до 73 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але з не зовсім глибоким та всебічним аналізом, обґрунтуванням та аргументацією, з недостатнім використанням необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі неточності та помилки. Правильно вирішив 64-73% письмових завдань. Задовільно (E) – від 60 до 63 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 60-63% письмових завдань. Незадовільно з можливістю повторного складання (FX) – від 35 до 59 балів – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, стисло без аргументації та обґрунтування викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, поверхово розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив 35-59% письмових завдань. Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни (F) – від 0 до 34 балів – Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, не у змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив 1-34% письмових завдань.
Форма та методи контролю навчальних досягнень	Контроль успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на засадах відкритості та академічної доброчесності. В межах даної дисципліни передбачено два види контролю: поточний (<i>тематичний, рубіжний</i>) та підсумковий (<i>семестровий</i>). Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять; виконання завдань самостійної роботи; складання тематичних контрольних робіт, тестів тощо. Поточний контроль спрямований на перевірку: рівня

підготовленості здобувача до занять; активності під час обговорення навчального матеріалу; якості виконання індивідуальних, практичних і тестових завдань; своєчасності та повноти виконання самостійної роботи. Результат поточного оцінювання є середньоарифметичним значенням отриманих балів за всі виконані завдання під час аудиторних (практичні, семінарські) занять та завдання, що виконуються під час самостійної роботи.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які за результатами поточного оцінювання набрали не менше 60 балів.

Підсумковий контроль проводиться у формі **екзамену**, який передбачає перевірку рівня теоретичних знань, практичних умінь і навичок, а також здатності їх застосовувати у професійній діяльності.

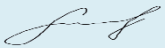
Політика навчальної дисципліни

Відвідування	Здобувачі вищої освіти самостійно планують відвідування лекційних занять, що проводяться в межах дисципліни згідно академічного розкладу. Присутність на практичних заняттях та контрольних заходах (екзамен) є обов'язковою. Важливим є своєчасне виконання завдань в межах самостійної роботи, передбачених програмою дисципліни.
Дотримання принципів академічної доброчесності	Підготовка усіх завдань, письмових робіт і т. ін., що виконуються в межах дисципліни, здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно, на засадах академічної доброчесності. Викладач має право для перевірки робіт застосовувати різні програмні засоби.
Умови зарахування пропущених занять	Відпрацювання академічної заборгованості з дисципліни можливо до початку екзаменаційної сесії. Процедура узгоджується з викладачем, згідно його розкладу консультацій.
Інші умови	Навчально-методичні матеріали з дисципліни розміщені на гугл-диску НМКД та платформі Moodle, доступ до них здобувачу надається на початку вивчення дисципліни ОК-13, згідно розкладу академічних занять та робочого навчального плану ОПП «Психологія».

Рекомендовані джерела інформації

Базові підручники та навчальні посібники	- Клінічна психологія : Навчальний посібник / за ред. О. Татарчука. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 356 с. - Психологічні розлади: діагностика та лікування / переклад з англ.; за ред. І. Кравченко. Львів: Астролябія, 2023. 420 с. - Основи психотерапії / А. Фрейд, Д. Фельдман. Чернівці: «Книги – XXI», 2021. 280 с. - Чорнокульський С. Т. Анатомія центральної нервової системи: навч.-метод. посібник (вид. 4-те, доповнене). Київ: Книга плюс, 2006. 198 с. - Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи / за ред. Л. Царенко. Київ, 2021. 240 с.
Методичні рекомендації та розробки викладачів дисципліни	Божук О. А. Психологія кризових ситуацій: роль першої психологічної допомоги в профілактиці ПТСР. Зб. наук. праць за матеріалами X Міжнародної науково-теоретичної конференції «Галузеві дослідження XXI: характеристики та особливості» (20.06.2025, м. Чикаго, США). 129-133 с.

	- Божук О. А. Вікно толерантності в умовах війни. Зб. наук. праць за матеріалами VI Міжнародної науково-теоретичної конференції «Сучасне бачення впровадження інновацій у наукових дослідженнях» (25.07.2025, м. Марсель, Французька Республіка). 129-136 с. - Клінічна психологія : НМКД [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спец. С4 Психологія; ОПП «Психологія»] / Розроб. : О. А. Божук. Одеса : ДУІТЗ, 2025. ОЕР–118 с.
Інформаційні ресурси	https://moz.gov.ua/psyhealth – інформація про психічне здоров'я від Міністерства охорони здоров'я України. https://resilience.k-s.org.ua – ресурси з кризової стійкості та психічного здоров'я. https://howareu.com – освітні матеріали з самодопомоги та підтримки людей у психічній кризі.

Рік введення силабусу – 2025 р.	Затверджено рішенням кафедри кіберпсихології та реабілітації (Протокол від 26 серпня 2025 р. № 1)		
	В.о. завідувача кафедри		Людмила ШІГУР
	Гарант освітньої програми		Маріанна ТОДОРОВА
	Викладач		Олена Божук